

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

4. MARCA

STEV. 10

Na vrt!

Čas, ko se bodo začela najprijetnejša dela na vrtu — obdelovanje zemlje in setev — je tu. Dasi tičimo se vedno v samem deževju in se nam je bati še daljšega ali krajšega nazimka, vendar nekaterih del ne bomo mogli več odlagati, čim se vreme ustanovi in se zemlja osuši. Najprej se moramo lotiti tistega kosa na vrtu, kjer hočemo imeti prve setve na prostem in pa čistih zredic, kjer nameravamo gojiti sadike za zelenjad in cvetlice.

Prvo delo je priprava zemlje. Od te priprave je zavisen doberšen del uspeha. Zavedati se moramo, da zemlja preskrbuje in podaja rastlinam najvažnejšo hrano, da imajo rastline v zemlji tiste organe, ki sprejemajo iz nje hrano (korenine). Takoj, ko se rastlina rodi, ko seme skali, pa dokler živi, ostanejo korenine v najtesnejši zvezi z zemljo. Zato je pač važno, da zemljo za vsako setev temeljito pripravimo.

Obdelovanja zemlje se lotimo vedno le v vedrem in stanovitem vremenu, ko je gornja plast že toliko vsehla, da se ne prijema obutve in orodja.

Vobče imamo spomladi po vrtovih grēde z dvojno, različno površino. V dobro oskrbovanih in pravilno obdelanih so bile vse prazne grēde že jeseni globoko prekopane in so ležale čez zimo v grudah. Največ pa je pri nas še vrto, kjer puste izpraznjene grēde čez zimo kar v celini. Grēde, ki so bile jeseni globoko preštihane, so za zelenjad, ki jo sedaj sejemo in sadimo najbolj ugodne. Takih, jeseni globoko obdelanih gred ni treba sedaj iznova preštihovati, zlasti ne, ako so bile jeseni pognojene s hlevskim gnojem. Popolnoma zadostuje, ako površino z železnimi grabljami zdrobimo in poravnamo. Še lepše in bolje se to delo opravi s triroglatim rahljačem, ki poseže nekoliko globlje nego grablje. Pri tem delu skrbno zbiramo in odстранjamo zlasti korenine trajnih plevelov.

Na tako pripravljeno zemljo sejemo čimprej peteršilj, korenje, čebulo, črni koren, špinačo berivko in sadimo čebulek in česen. Vso to zelenjad sejemo lahko brez škode že tudi februarja, ako je vreme ugodno. V prav zavetnih legah sadimo tudi že prvi grah. Vse naštete rastline razen špinače, zahtevajo že od prejšnjega leta dobro pognojeno, ali pa samo s kompostom pognojeno zemljo. Svež hlevski gnoj jim naravnost škoduje. Če je zemlja prepusta in treba na vsak način gnojiti, je za to edino primeren star, zelo preperel gnoj, kompost ali pa umetna gnojila. Dobro se obnese sestavljeno gnojilo nitrofoskal, ki ga moramo pa spraviti v zemljo vsaj teden dni pred setvijo. Na 1 ar (100 kvadratnih metrov) ga zadostuje 10—15 kg. Preden zemljo poravnavamo, ga raztrosimo in potem z grabljami ali rahljačem zagrebemo.

Grēde, ki jeseni niso bile prekopane, ampak so ležale čez zimo v celini, je treba pač sedaj temeljito pregrebsti (preštihati), zemljo zdrobiti in z grabljami poravnati. Poudarjati pa moramo, da na taki, šele sedaj pred setvijo preštihani zemlji ne bo zrastle nikdar tako lepa in okusna zelenjad nego na tisti, ki je bila jeseni na debelo obdelana. Glede gnojenja takih gred še enkrat ponavljamo: kamor bomo sejali in sadili prej našteto zelenjad, tja ne spada svež hlevski gnoj, niti straniščni niti gnojnica, ampak zrel kompost ali umetna gnojila, ako zemlja od prejšnjega leta ni dovolj pognojena.

Sejmo in sadimo vse v vrste, ker imamo pozneje mnogo lažje delo s pletvijo in okopavanjem, pa tudi obilnejši in lepši pridelek. Med tako seme, ki prav dolgo ne izkali (n. pr. peteršilj, korenje), primešajmo nekoliko solatnega semena. Solata izkali že v nekaj dneh in kaže vrste, kjer je sejan n. pr. peteršilj. Ko ta pozneje izkali, solato populimo. Ne sejmo pregosto! Ta velika napaka se ponavlja

leto za letom, dasi imamo zaradi pregoste setve dvojno škodo: po nepotrebnem zametamo drago seme; poleg tega pa si tudi napravljamo nepotrebno delo, ko moramo pregoste setve večkrat prepuliti. Če jih pa zancemarimo, pa sploh malo ali celo nič ne pridelamo. Sejmo le v lepem vremenu, ko je zemlja posušena. Vse našete setve na vsak način povaljajmo ali z lopato potolčimo. To se da izvesti pa le tedaj, ako je gorenja plast zemlje posušena, da se ne prijemlje lopate ali desk, ki jih privežemo na noge. Povaljana setev mnogo lepše kali nego preveč rahla.

Imamo pa še razno drugo zelenjad in pa nešteto vrst cvetlic, ki jih ne moremo sejati kar naravnost na plano, kakor sejemo na pr. peteršilj, korenje ali pa resedo, kapucinke itd., ampak moramo vzgojiti najprej sadike, ki jih šele pozneje, ko se zemlja ugrije in se ni več bati hujšega mraza, presajamo na stalno mesto. Za vzgojo sadik si pripravimo zarana spomladi — navadno tekoma marca meseca — gredico, ki jo imenujemo splošno sejalnico. Ako tako gredico ogradimo z deskami ali betonskim zidcem in pokrijemo z okni, ji pravimo mrzel gnoj. Ako pa denemo na dno take grede

30—50 cm debelo plast svežega konjskega gnoja in na vrh 20—25 cm dobre vrtno ali kompostne zemlje, imamo pa topel gnoj (toplo gnojno gredo).

Za preproste razmere, ko se gre za vzgojo navadnih zelenjadnih rastlin zadostuje za sejalnico tudi gredica v zavetnem kraju, zlasti ob solčnem zidu. Važno je, da vzamemo v to svrhu najboljšo vrtno zemljo, ki je od prej močno pregnojena in ima v sebi mnogo sprstevnine. Taka zemlja je drobna, rahla in temne barve. Setev na taki sejalnici na planem brez oken in brez vsake varnostne naprave moramo vsaj pokriti s smrekovimi vejami dotlej, da seme vzkali. Pri setvi v sejalnico je še posebno paziti, da ne sejemo pregosto, kajti v goščavi zrastle sadike so šibke, pretegnjene in za nasad malo vredne. Čvrste, stasite (zastavne) sadike zrastejo samo tedaj, ako se med seboj ne ovirajo v rasti. Če smo pa vendarle pregosto sejali, treba setev kmalu, ko vzkali prepuliti. Izpuljenih rastlinic pa navadno ne zametamo, ampak jih presajamo v ravnotako skrbno pripravljeno zemljo kakor je sejalnica. Tako presajanje, majhnih semenščakov imenujejo vrtnarji pikiranje.

Obramba proti žitni rji

Potrebno je, da vemo, v čem obstoji škoda, ki jo povzroča rja na žitih. Glivice rje požehajo svoje nitvje in podgobje v stanice zelenih delov rastlin in jih tako poškodujejo, da ne morejo več zbirati hrane iz zraka in zemlje. Listi prezgodaj ovenejo in vsled tega se predčasno zaustavi tvorba organske snovi. V zvezi s tem se tudi žitno zrnje ne more dovoljno razvijati, kajti oveneli listi brez klorofila mu ne morejo dovajati nadaljne hrane. Zrnje ostane drobno, zgrbančeno in po sili dozorelo. Ker napada rja tudi stebelovje, zato postane tudi slama manj vredna. Na ta način škoduje rjava rja, kronska rja na ovsu in ječmenova rja.

Mnogo hujši ste pa progasta in rumena rja, ki nastopata nenadoma kakor kužna bolezen. Ker se ti dve razvijata tudi v klasju, zato nastanejo pod njihovim vplivom zgrbančena, zakrknjena zrna, ki se dado uporabiti samo za krmo. Ti povzročati naravnost slabe letine, kakor smo to doživeli 1952. l., ko je progasta rja uničila pridelek pšenice v večini žitnorodnih pokrajin naše države. Če enkrat

nastopi bolezen v takem obsegu in tako nenadoma, je sevda vsaka obramba proti njej brezuspešna.

Da pa nastopi tako vsesplošno okuževanje, morajo biti podani trije važni pogoji. Prvič: da zavladajo ugodne vremenske razmere, t. j. visoka vlažnost v zraku in mnogo padavin ob primerni toploti. Drugič: tako ugodno vreme naj vlada v tisti razvojni dobi rastlin, ko jih dotična rja najlažje napade. Za rumeno rjo je to tedaj, ko žito požene v klasje, za rjavo rjo, ko je žito že sklasi, in za progasto rjo, ko je zrnje že mlečnato. Ugodno vreme in razvojna doba žita morata biti s posameznim rjo v soglasju. Tretjič: četudi sta prvi in drugi pogoj že podana, vendar nastopi razširjenje rje šele tedaj, če so mnogobrojni kupčki zimskih trosov iz prejšnjega leta dobro prezimili.

Za nastop posameznih vrst rje v različnih žitnorodnih okrajih je merodajno podnebje, toplejše ali hladnejše. Tako nastopa rjava rja na pšenici v toplejših predelih Slovenije, kakor so Dolenjska,

vzhodna Štajerska, Dravsko in Mursko polje ter Prekmurje. Tudi progasta rja nastopa v teh krajih, sicer le izjemno, tedaj pa v naravnost katastrofalnem obsegu, kakor smo to doživeli pred tremi leti. Rž je tu napadena le po rjavi ali rženi rji; druge vrste se je ne primejo. Ječmen je tu le malo rjast, oves pa trpi po kronski rji, tu pa tam pa tudi po progasti.

V hladnejšem, bolj vlažnem podnebj, kakor je Gorenjska, Notranjska, kočevski in litijski okraj in zapadni del Štajerske s Koroško se bolj širi rjava rja na pšenici, deloma tudi progasta rja. Če je spomlad hladna in vlažna, tedaj opazimo tudi rumeno rjo. Pri rži je slično. Ječmen dobi ječmenovo rjo, oves pa kronsko, kedaj pa tudi progasto.

Razkuževanje žitnega semena pred setvijo tu nič ne pomaga, kajti rja napada zelene rastline in ne zrnja. Tudi škropljenje napadenih žit nič ne zaleže, ker bi bilo to predrago; sicer pa tudi nemogoče izvesti tako, da bi bilo učinkovito. Pač pa priporočajo strokovnjaki druge načine borbe, s katerimi se vsaj deloma da omejiti škodo, ki jo povzroča žitna rja. Ti načini so v zvezi z obdelovanjem žita in se dajo spraviti v štiri skupine: 1. preložiti je setveno dobo žit; 2. izbrati žitne sorte, odporne proti rji; 3. uničiti rastline-trosonosce; 4. pravilno gnojiti.

Preložitev setvene dobe žit pomenja, da preložimo tisto razvojno dobo rastlin, v kateri jih rja najuspešnejše napada. Zato sejemo ozimine nekoliko pozneje nego navadno, v hladnejših krajih n. pr. ne pred koncem septembra. Nasprotno pa skušamo jara žita spraviti čimprej v zemljo, da se njih razvojna doba ne krije z razvojno dobo žitne rje. Tako preprečimo okuževanje v večjem obsegu.

Žitnih sort, odpornih proti rji, imamo pri nas še malo, ker smo se z vzgojo takih le malo še pečali in nam torej manjkajo izkušnje. V ta namen bi nam bila potrebna semenogojška postaja v hladnejšem in vlažnejšem žitorodnem okraju, na kateri bi preizkuševali razne žitne vrste z ozirom na njih odpornost proti rji. Tako postaja imajo na pr. v Loosdorfu na Gornjem Avstrijskem ki že več let vzgaja žitne sorte, odporne proti rji. Poudariti pa treba, da so odporne tam, kjer jih vzgajajo; če jih pa sejemo pri nas, niso več odporne. To pomenja, da treba vzgojiti sorte, prilagodene doma-

čemu podnebj, in odporne proti domači rji.

Rastline-trosonosce imenujemo tiste rastline, na katerih se rja razširi, prezimi in spomladi preide na žita, na pr. češmin, pirika, krhlika. Te moramo v bližini žitnih polj zatreti, da ne raznašajo te bolezn na žita. Trosonosce imenujemo pa tudi tiste žitne rastline, ki vzkale iz zrnja, ob žetvi izpadlega iz klasja. Te nudijo najboljše zalego raznim glivicam in rjam, ki se na njih naselijo in tamkaj tvorijo zimske trose, ki potem prezimijo. Mnogokrat preidejo celo na ozimino, se tam ustalijo, prezimijo in spomladi razširijo. Ko smo po žetvi strnišče sprašili, vzkale izpadla semena in njiva od njih ozeleni. Te rastline-trosonosce uničimo s tem, da čez par tednov njivo zopet porjemo ali jo prebranamo z ostro brano, da jih sonce presuši. Na ta način preprečimo razširjevanje ne samo rje, ampak tudi raznih drugih bolezn in škodljivcev.

Pravilno gnojenje omeji škodo po rji. Znano je, da preobilica dušika pospešuje rjo in da gnojenje s hlevskim gnojem neposredno pred setvijo žit ugodno vpliva na razvoj te bolezn. Nasprotno pa ovira obilica kalija in fosforne kisline njeno razširjevanje. Pri nas se zlasti v hladnejših predelih še preveč gnoji s hlevskim gnojem ali celo z gnojnico, ki imajo pre malo kalija in fosforne kisline. Iz tega razloga opažamo tudi na žitih mnogo rje. Zlasti superfosfat pospešuje zori tev žita in s tem tudi preprečuje nastop rje. So pa tudi drugi činitelji, ki omejujejo to bolezen, ki nastopa večkrat na dveh njivah z isto žitno sorto in enako obdelanih različno.

Tu navedene mere pri pridelovanju žita ne omejujejo razširjevanja samo rje, ampak tudi raznih drugih bolezn in škodljivcev na žitih. Tako preprečimo na pr. s pozno setvijo snežno plesen ozimine in pojav raznih škodljivcev.

Našteti pripomočki proti rji niso sicer v stanu popolnoma zatreti to žitno bolezen, zlasti tedaj ne, če jih izvaja le posameznik; vendar zamorejo vsaj nekoliko zadržati njen pojav, da ni škoda tako ogromna, kakor je bila pred nekoliko leti. Pa tudi tam, kjer nastopa sicer pogosto, toda v manjšem obsegu, a vendar je škoda znatna, se je na ta način vsaj deloma obranimo. Zato priporočamo našim žitorejcem, da upoštevajo tu podane smernice za omejitev škode po žitni rji

O gnojenju rastlin

Rastline odvzamejo vsako leto zemlji izdatne količine fosforja; te izgubljene količine ji moramo zopet vrniti, ako hočemo ohraniti rodovitnost zemlje v dobrem stanju.

Fosfor ji vračamo s fosfatnimi gnojili, od katerih so najvažnejša: superfosfat, Tomasova žindra in kostna moka. Ako zemljo redno gnojimo z večjimi količinami fosforjevih gnojil, kakor jih rastline morejo uporabiti, se zemlja s fosforjem počasi založi, tako da potem več let ni potrebno močno gnojenje s fosforjem.

Superfosfat vsebuje 15—20% v vodi raztopljive fosforjeve kisline, ki je rastlinam takoj dostopna. Superfosfat je sivkastobele do temnosive barve in je nekoliko debelejši prašek, ki se ga lahko trosi bodisi z roko, bodisi s strojem, ne da bi se prašil. Učinkuje zelo hitro in deluje pri vseh rastlinah zelo dobro. Pri nas je bil že pred vojno zelo dobro poznan; posebno za ajdo so ga zelo radi in z uspehom uporabljali. Pri žitih pospešuje fosfor zorenje in zviša pridelek zrnja.

Superfosfat izdelujejo iz surovih fosfatov (to so namreč rudnine, ki vsebujejo mnogo fosforne kisline) in pa iz kosti, tako da pridajo fosfatom primerne množine žveplene kisline. Da more fosforna kislina hitro delovati, mora biti v taki obliki, ki je lahko topljiva, zato pa se surove fosfate in kosti najprej dobro zdrobi in se jih potem raztvori z žvepleno kislino. To delo se vrši v tovarnah; tudi v naši državi imamo več tovarn za izdelovanje superfosfata. Skoraj v vseh zemljiščih primanjkuje fosforja in je poleg tega v težko topljivi obliki in ga more rastlina v kratkem času svojega razvoja izkoriščati le v majhnih količinah. Ker je fosfor, v kolikor se ga nahaja v zemlji, težko topljiv, ga moramo dodajati v obliki superfosfatov; v nasprotnem slučaju bi bile one male količine fosforne kisline, ki se v zemlji še nahajajo, zelo hitro izčrpane.

Vrednost in cena superfosfatov se ravnata vedno po odstotku fosforne kisline, katero vsebuje superfosfat.

Najbolje deluje superfosfat na dobrih in težkih zemljah. Fosforna kislina zelo pospešuje začetni razvoj rastlin in zato je zelo dobro in priporočljivo gnojiti s

superfosfatom že pred zetvijo. Trosimo ga navadno že pred oranjem, lahko pa tudi že na preorano zemljo. Posebno prikladno je to spomladi, da korenine mladih rastlin takoj dobijo zadosti fosforne hrane in se tako hitreje in bolj razvijajo; zelo dobro učinkuje to pri onih rastlinah, ki rabijo veliko fosforjeve kisline že v mladosti, kot n. pr. pesa.

Nič manj za superfosfatom ne zastaja Tomasova žindra. Pridobivajo jo kot stranski proizvod pri izdelovanju jekla. Navadno vsebuje 15—19% fosforjeve kisline in približno 50% apna, ki približno enako učinkuje kakor v žganem apnu. Uvažati jo moramo iz inozemstva in je zato nekoliko dražja kot pa ostala fosforna gnojila.

Hranilna vrednost žindre je približno ista kot pri superfosfatu, samo da počasneje učinkuje, ker je njena fosforna kislina težje topljiva in zato rastlinam nj tako hitro dostopna. Zato je najbolje, da trosimo Tomasovo žindro že v jeseni; učinek pa je tem boljši, čim drobneje je zmelta.

Marsikateri kmetovalec je dosegel z uporabo Tomasove žindre zelo lepe uspehe in bil nad vse zadovoljen. K temu pa pripomore v obilni meri apno, katerega vsebuje preko polovice. Znano je, da so naše zemlje zelo revne na apno.

Zelo primerno gnojilo je za lahke peščené zemlje, ker se v njih dosti hitro razkrajja. Dober je njen učinek na peščenih tleh, ki so revna na apno, ker nudi rastlinskim koreninam precejšnje količine apna. Posebno dobro pa učinkuje na močvirnatih tleh; taka zemlja je navadno kislá in za razvoj rastlin zelo neugodna. Apno pa veže te škodljive kisline, in jih, napravi popolnoma neškodljive.

Tomasovo žindro trosimo lahko jeseni ali pa spomladi; prvo leto se tako vsa ne porabi, ker deluje več let; navadno traja ta doba njenega delovanja tri do štiri leta. Zato je zelo priporočljivo gnojilo za travnike; vsled obilnega apna se je na njih še vedno dobro obnesla, ako smo jo trosili v zadostni količini. Dobro gnojilo je tudi za vse one rastline, ki potrebujejo za svoj razvoj večje količine apna, kot n. pr. razne detelje.

Ako iz kateregakoli vzroka ne moremo gnojiti s Tomasovo žindro jeseni,

oziroma pozimi, gnojimo lahko tudi še spomladi. Na podlagi številnih poizkusov je dognano, da je uporabna tudi za »na-glavno« gnojenje.

Med dušikofosfatna gnojila spadajo razne kostne moke. Že ime samo pove da vsebujejo fosfor in dušik. Kostne moke se zelo hitro razkrajajo in zato se njih uporaba najboljše izplača na lahkih zemljiščih. S fosfornimi gnojili dosežemo zelo lepe uspehe pri žitih, ajdi, fízolu, pri raznih deteljah in pri pesi.

Množina uporabe fosfatnih gnojil je odvisna od mnogih okolnosti; tako v precejšnji meri od lastnosti zemljišča samega. Sicer vsebujejo nekatere zemlje precej fosforja, kateri pa ne pride za rastline v poštev, ker se nahaja v neraztopni obliki in ga rastlinske korenine ne morejo sprejeti. Zato učinkujejo razna fosfatna gnojila navadno na vseh zemljiščih zelo dobro in rastline jih v polni meri izkoristijo. Poznati pa moramo tudi vsaj približno potrebo posameznih rastlin

na fosforju. Medtem ko potrebujejo nekatere rastline več fosforja, se zadovoljujejo druge z manjšimi količinami. Večje količine fosforja potrebuje krompir, pesa, repica in detelje; nekoliko manj pa razna žita.

Zelo važno je tudi to, kako močno gnojimo s hlevskim gnojem, ki vsebuje precejšnje množine fosforja, katerega rastline zelo dobro izrabijo; ako smo s hlevskim gnojem močno gnojili, potem dodatno gnojenje z umetnimi fosfatnimi gnojili ni potrebno, ker imajo rastline že v hlevskem gnoju na razpolago zadostne količine fosforja.

Ako s hlevskim gnojem ne gnojimo, potem so potrebne za površino 1 ha (10.000 m²) približno sledeče količine superfosfata, oziroma Tomásove žilindre:

za žita	200—250 kg
za okopavine	250—300
detelja, lucerna	250—350

(Nadaljevanje sledi.)

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Kuhane postvri. Da ima koža kuhane postvri lepo modro barvo, treba takole postopati. Pred vsem morajo biti ribe še žive. Poberem jih iz vode, umorim z udarcem noževga hrbta na glavo in osnažim. Potem jih zložim v podolgasto posodo tako, da leže na trebuhu in da je glava posameznice ob repu drugé. Ako ne napolnijo prostora, priložim primer-no poleno. Nato vsako ribo polijem z vre-lim kisom in prilijem ob robu posode toliko slanega kropa, da so postvri dobro pokrite. Ko še prevro, jih potegnem na stran, pokrijem z namazanim pivnikom in obtežim papir s kuhalnico. Ko ribam izstopijo oči so dovolj kuhane. Ako dam gorke na mizo, jih takoj poberem; zložim na krožnik, okrasim z zelenim peter-šiljem in narezanimi jajci ter pridenem koščke limone. Ako rabim mrzle, jih pustim toliko časa v vodi, da se v njej shlade.

Ribe s papriko. Osnažene ribe potrese-m s soljo in papriko; zrezem jih na kose in denem na razbeljeno mast, v ka-teri sem zarumečila veliko čebule. Ko se njihovo meso napihne jih zalijem s kro-

pom toliko, da so komaj pokrite. Ko ne-kaj časa vro, so pripravljene za na mizo. Okus se zboljša, ako so v tej omaki raz-lične ribe. Kot pridatek so dobri različni cmoki ali krofki iz maslenega testa. Ve-deti je treba, da se ribe ne smejo med praženjem mešati. Ker imajo zelo mehko meso, bi to pri mešanju razpadlo.

Pečene ribe s kisló smetano in drob-tinami. Osnaženo in osoljeno ribo denem v posodo in polijem z razpuščenam su-rovim maslom ali z oljem. Potem po-tresem ribo z zelenim sesekljanim peter-šiljem in drobtinjami. S tem sokom polivam ribo toliko časa, da je pečena. Nazadnje pridenem par žlic kisle sme-tane. Ko prevre, dam na mizo.

Ocvirkove pogačke. Pol litra mrzlih ocvirkov drobno sesekljam. Na desko stresem pol litra moke. Moko in ocvirke prav dobro zmešam. Ko so ocvirki z moko dobro zmešani, naredim testo. Za to testo rabim dva rumenjaka, tri žlice kisle smetane, dve žlici vina in shajau kvašček iz dveh dkg droži. Potem testo na tenko razvaljam in zložim kakor ma-sleno testo. Po dvajsetminutnem počiva-nju testo zopet razvaljam in zopet zložim kot prvič. Čez nekaj časa testo zo-pet razvaljam in zrežem na tri prste

dolge in dva prsta široke kose. Potem jih zložim na pomazano pekačo, pokrijem s prtičem in pustim, da vzidejo. nakar jih pomazem z jajcem in lepo rumeno započem.

Jabolka s snegom. Deset dkg sladkorja bledo zarumenim v sedmih dkg surovega masla. Potem pridenem tri dobre pesti na rezance zrezanih jabolok, pri mešam dve žlici kakršnekoli marmelade in prazim toliko časa, da se jabolka zmehčajo. Te snovi potresem v pomazano skledo in površino obložim s snegom, ki sem ga napravila iz dveh beljakov in osladila z dvema žlicama sladkorja. V pečico denem za toliko časa, da se sneg strdi.

Red in snaga pri orodju

Vsako orodje, naj bo že za katerokoli delo, mora biti v redu in čisto shranjeno, ako hočemo, da je vedno pri rokah in da nam res uspešno pomaga izvršiti to ali ono opravilo.

Najboljše je, ako imamo vse pripomočke v gospodinjstvu, kakor krtače, omelo, metle, čopiče itd. spravljene skupaj na enem prostoru, da jih ne iščemo po hiši, kadar jih potrebujemo. Lepo in v redu jih shranimo, ako si naredimo v ta namen zabojček z ročajem, v katerem imamo lepo zloženo vse, kar potrebujemo pri snaženju in podobnih gospodinjstvih opravilih. Ako je zabojček razdeljen na več delov, je orodje še bolj v redu spravljeno. Metle in omela najboljše spravimo, če jih obesimo za zanko, ki jo napravimo iz žice in potegnemo skozi luknjico, ki smo jo izvrtali skozi drog. Krtače postavimo v zabojčku pokonci, čopiče in

cunje pa zložimo v predalček, potem ko smo jih oprali in posušili.

Z napačnim ravnanjem največkrat poškodujemo čopiče, katerih je v vsakem gospodinjstvu nekaj v zalogi. Vsak čopič je treba očistiti takoj po uporabi. Najprej ga dobro iztisnemo in malo odrgnemo. Klejeve in vodene barve takoj izperemo, ker že majhne množine apna poškodujejo s časom ščetine čopiča. Za to vzamemo vročo vodo; nato pa čist čopič obesimo, da se posuši. Nekateri puščajo čopiče, ki jih nameravajo čez nekaj dni zopet rabiti, kar v vodi. To pa ni prav, ker vzame voda čopiču prožnost in ga naredi s časom skoro nerabnega. Pa tudi lug iz sode ter terpentina čopičevim ščetinam bolj škodujeta kakor koristiti. Tudi petrolej ni posebno dober, ker ima v sebi snovi, ki ne izhlape in ostanejo tako na čopiču ter pridejo pozneje v barvo in otežkočajo sušenje.

Najboljše je, ako očistimo čopiče od oljnatih barv najprej s terpentinom, nato pa z mazavim milom in vročo vodo. Čopiče od laka pa osnažimo s špiritom. Čopiče, ki so postali trdi, ker jih nismo takoj po uporabi ocedili, omehčamo takole: namočimo jih v mazavem milu, barvo raztopimo v terpentinu, nato pa jih z milom in vodo docela očistimo.

Tudi za krtače je dobro, ako jih večsih operemo v milnici (z dodatkom salmijaka), toda le hitro in previdno, da se preveč ne razmočijo. Sušimo jih na večkrat zloženi, čisti cunji, s ščetinami navzdol, da voda oteče. Pred umivanjem pa jih še počesemo, da odstranimo niti in druge smeti, ki se naberejo pri uporabi med ščetinami. Ravno tako ravnamo tudi z omeli, metlicami in podobnim orodjem.

Š. H.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska denarna borza. Promet na naši borzi se razvija normalno. Devize se gibljejo v več ali manj stalnih mejah, posebnih skokov ali padcev ni opaziti. V zasebnem kliringu so plačevali kupci za tuje valute naslednje povprečne cene: angleški funt 250 din, nemška marka 14,35 din, španska pezeta 6,30 din, avstrijski šiling 9,55 din, grški boni 33 par. — Uradni tečaji so pa beležili: angleški funt

215,53 din, ameriški dolar 42,92 din, nemška marka 17,56 din, holandski goldinar 29,67 din, švicarski frank 14,28 din; belgijski belga 7,36 din, francoski frank 2,88 dinarja, češkoslovaška krona 1,81 din. — Iz Beograda poročajo, da se v kratkem izvrše večje spremembe v našem deviznem režimu. Izvozniki zahtevajo, da bi smeli vse dobljene devize prodati v privatnem kliringu in to zlasti pri izvozu v Anglijo, kajti angleški funt notirja uradno okrog 216 din, dočim znaša svobodni tečaj 250

dinarjev. Obeta se, da bo odslej dovoljenih za privatno prodajo dve tretjini deviz, Narodni banki bo pa ponuditi samo eno tretjino.

g Svetovna produkcija zlata. Poročilo iz Londona navaja lansko svetovno proizvodnjo zlata za desetino večjo kot v letu 1954, ter za nad polovico večjo kot 1929. I. Lani so pridobili 30,5 milijona unč zlata, od katerih je Afrika sama dala 10,8 milij., sledi Rusija s 5,6, Kanada 3,3, Zedinjene države 3,1. Tudi poraba platine se je v zadnjih letih močno dvignila, in sicer od 175.000 unč v l. 1933, na 275 tisoč unč v l. 1955. Največ platine proizvaja Kanada, potem Rusija.

CENE

g Žitno tržišče. Položaj na žitnem tržišču se je v toliko izpremenil, da so vsled nezanimanja od strani kupcev začele cene nazadovati. Tako se glasijo na ljubljanski blagovni borzi ponudbe za blago v vagonskih množinah dobavljeno na nakladalno postajo za 100 kg sledeče: Pšenica, baška in banaška, 78 kg težka, po 166—168 din; v Novem Sacu je ista po 158—160 din; rž, uaška, 135—140 din; oves slavonski, 147,50—150 din; ajda, siva, v Ljubljano postavljena, 140—142,50 din; koruza, času primerno suha, 113—115 din; prekomerno suha, prekmurska, 117—119 dinarjev. Moka, pšenična, baška in banatska, 265—270 din; št. 2 245—250 din, št. 5 225—230 din; otrobi, pšenični, debeli, 107,50—110 din.

ŽIVINA

g Mariborski živinski sejem, 25. februarja. Prigon je znašal 5 konj, 11 bikov, 116 volov, 510 krav in 7 telet, skupaj 449 glav živine. Cene za 1 kg teže so bile naslednje: debeli voli 2,50—3 din, poldebili voli 2—2,80 din, vprežni voli 2,40 do 3,15 din, biki za klanje 2—2,80 din, klavne krave, debele, 2—2,90 din, krave za rejo 1,80—2,25 din, krave za klobasarje 1,25—1,75 din, molzne krave 2—3 din, breje krave 2,50—3,50 din, mlada živina 2,75—3,60 din, teleta 3—4 din. — Mesne cene: volovsko meso I. vrste kg 8—10 din, II. vrste 6—8 din, meso od bikov, krav in telic 4—6 din, telečje meso I. vrste 8 do 10 din, II. vrste 4—6 din, svinjsko meso, sveže, 8—10 din.

g Prašičji sejem v Ptuju, 26. februarja. Dovoz je bil slab, kupčija pa dobra. Svinjerejci so privedli na sejem 109 veli-

kih prašičev in 26 pujskov, skupaj 135 rilcev. Cene odraslim živalim so ostale od zadnjega sejma neizpremenjene, le cene pujskom so nekoliko poskočile. Povprečno so bile: pršutarji po 5—5,50 din, opitane svinje 6 din, prašiči za rejo 4,75 do 5 din za kg žive teže, mrtve teže pa po 8—9 din; pujski 6—12 tednov stari po kakovosti od 90—100 din eden. Večina jih je bila prodanih.

RAZNO

g Samopomoč za dvig živinskih cen. Mesarji in razni živinski prekupčevalci pritiskajo stalno na cene živine, samo da imajo oni čim večje dobičke. S tem je najhujše prizadet kmet, ki mora svojo živino oddati za slepo ceno, nima pa od tega koristi meščan, oziroma uradnik. kajti cene mesa so stalno enako visoke, naj kupi mesar vola po 5 din, ali po 2 din za kg žive teže. Proti temu izkoriščanju so se prvi Hrvatje uprli in njih kmetska organizacija »Seljačka sloga« se je zavzela za to, da se cene živini dvignejo. Pred 14 dnevi so organizirali vse kmete, da ne smejo prodajati živine po nižji ceni, kakor jo določijo zaupniki in veščaki »Sloga«, ki pred vsakim sejmom ocenijo vsako žival. Mesarji so bili končno prisiljeni, da ponudijo višje cene, ki so bile 1—2 din višje nego prej. Tako so hrvatski kmetje zavrlj izkoriščanje od strani mesarjev. Pa so se našli ljudje, ki so jim padli v hrbet. Prekupčevalci so v Mariboru pokupili veliko množino volov po nizkih cenah ter jih prignali na zagrebški semenj, kjer so jih ponujali po 70 par ceneje, nego so kmetje določili svoje cene. Naravno, da je vsled tega nastala razburjenost, ki bo lahko imela zle posledice. In tu bi morala oblast vendarle enkrat nastopiti in prepovedati mešetarstvo in prekupčevalstvo v živino kajti prekupčevalci bodo naši vedno pota, kako bi opeharili ubogega kmeta. Glavni pogoj pa je, da se najprej organizirajo vsi kmetje in sami določijo cene živini, po kateri jih naj plačajo mesarji, izločivši vse prekupčevalstvo. Ti bodo še vedno imeli svoj dobiček, meščan in uradnik pa meso poceni, kmet-živinorejec bo pa tudi dosegel primerno ceno.

Obljubljena dota. M. A. Če vam je ocr vaše žene zagotovil, da vam bo izplača doto do navedenega dne, pa se ne drž svoje obveze, ga pač lahko tožite.

PRAVNI NASVETI

— Odškodnina za električno napeljavo čez njivo. F. M. S. — Pred petimi leti je neki veleposesnik napravil električno centralo in napeljal elektriko tudi čez vašo njivo. Takrat sta se domnili, da pustite postaviti stebre na travniku, zato vam pa mora brezplačno dati toliko luči, kolikor bo postavil stebrov. Po enem letu je lastnik umrl, njegovi dediči pa zahtevajo od vas plačilo za luč in nočejo verjeti vaši pogodbi s pokojnikom. — Pravico imate, da tožite dediče na priznanje vaše pogodbe in vas ne morejo prisiliti, da bi vzeli kako drugo odškodnino. Lahko pa tudi zahtevate odstranitev stebrov, če ne bi dediči hoteli izpolniti pogodbe.

Z. izvršbo zavarovane obresti. Z. I. — V neki poravnavi ste prevzeli od trgovca dolžnika kot plačilo za svojo terjatev neko drugo terjatev, katero je temu trgovcu dolgoval neki penzionist. Ker ima ta penzionist svojo pokojnino zarubljeno tudi za druge dolgove in bo vaša terjatev prišla do kritja šele čez pet let, vprašate, če bodo obresti od vaše terjatve za več kot 3 leta na zaj zastarele ali ne. — Če boste svojo terjatev na pokojnini vam odkazanega upokojenca dali zavarovati izvršilnim potom po sodišču, potem obresti te terjatve ne zastarajo, čeprav ne bodo v 3 letih plačane. Z izvršbo nezavarovane obresti pa zastarajo po preteku 3 let.

Hoja po tuji njivi pri oranju. Z. I. Ž. — Če imate priposestovano služnostno pravico hoditi pri oranju po tuji njivi, vam je sosed tudi s preklicom pred cerkvijo ne more odvzeti. Ako vas bo resno oviral, ga lahko tožite. Sicer vas pa opozarjamo, da se take pravice ne smejo zlorabljati in smete le toliko hoditi po tuji njivi, kolikor je to nujno potrebno ter morate varovati soseda škode.

Mlekarski voz. L. A. D. — Za kupljeni mlekarški voz mora prispevati vsakdo toliko, kakor je bilo to dogovorjeno. Izstop iz združbe, katere člani so se med seboj dogovorili, da kupijo voz, pač nikogar ne more razvezati obveznosti, ki jo je prevzel z medsebojnim dogovorom. Zato boste lahko neplačane prispevke tudi iztožili, če ne bo šlo drugače.

Tožba pred občinskim sodiščem. Š. P. M. — Na Hrvaškem se vedno poslujejo občinska sodišča (mesni sodovi), in sicer v mestih do 500 dinarjev vrednosti spornega predmeta, na deželi pa do 300 dinarjev. Za to sodišče so predpisane poleg državne tudi banovinske takse. Če za tožbo, ki ste jo vložili 1. 1931, davkarja sedaj od vas zahteva plačilo takse, ste tožbo tedaj najbrž premalo kolkovali, kar je naknadno ugotovil finančni organ. Brez pregleda spisa vam ni mogoče na vsa vprašanja točno odgovoriti, ker je vaša informacija prepomanjkljiva.

Dedovanje po stari materi. M. M. K. — Če ni bilo testamenta, so dedovali vsi zapuščino po enakih delih. Ako je zapuščinik otrok (njena hčerka, ki je vaša mati) umrl pred njo — zapustnico, pripade delež, ki bi šel umrlemu otroku, ostalemu vnuku (vnuknji) v celoti, ali več vnukom po enakih delih. Če je torej vaša mati umrla pred smrtjo vaše stare matere, imate vi, če ste edini otrok, pravico do tistega deleža, ki bi pripadel po zakonu vaši materi. Kako se je v vašem slučaju zapuščinsko postopanje izvedlo, je razvidno vse iz zapuščinskega spisa. Pojdite na uradni dan k sodišču, kjer vam bodo vse povedali, kar je razvidno iz spisov.

Trafikanti in pridobnina. U. R. — Trafikantom se pridobnina ne nalaga od dohodkov iz maloprodaje monopolskih predmetov. Če pa trafikanti prodajajo tudi druge predmete, n. pr. pisarniške potrebščine, so zavezani pridobnini.

Odvetniški račun. K. M. — Če se z odvetnikom glede nagrade niste pogodili in se vam zdi njegov račun previsok, lahko zahtevate sodno odmero stroškov. Če ste odvetnika pooblastili, da za vas opravi določeno delo, ste mu dolžni plačati račun. Ako pa odvetnik zastopa nesprotno stranko, ste pač vi sami dali privolenje za vknjižbo dolga in ste se gotovo tudi zavezali plačati stroške. Drugače najbrž ne bi od vas terjati plačila stroškov. Razumljivo je tudi, da mora dolžnik plačati stroške vknjižbe posojila, ki ga dobi v pojilnici. Le vprašajte odvetnika, ali pa v posojilnici, zakaj terja od vas plačilo. Gotovo vam bodo to razložili. O višini stroškov ne moremo razmotrivati, ker nam ni znano, kakšna dela je opravil odvetnik. O tem vprašanju bi moglo odločiti sodišče na podlagi predloženega stroškovnika.

Popravljanje pota. P. D. V. — Predvsem je treba vedeti, med katero vrsto potov se prišteva ona pot, ki jo morate popravljati. Očividno je to občinska cesta II. reda. Po postavi se občinske ceste II. reda vzdržujejo redno s prispevki davčnih zavezancev v onih krajih, ki so jim te ceste poglavito namenjene. Porazdelitev teh prispevkov določa občinski odbor po neposrednem davku zavezancev. Ako mislite, da vaš občinski odbor preveč obremenjuje in vam nalaga popravilo večjega dela ceste, kakor bi odpadel po neposrednem davku na vas, se proti sklepu občinskega odbora pravočasno (v 15 dneh) pritožite na okrajno načelstvo.

Vojnica. I. B. — Čeprav ste služili pri vojaki, pa vam vseeno nalagajo vojnico. Kam bi se pritožili? — Pritožbe proti pogrešnemu pisu za vojničarja je vložiti pri poveljstvu vojnega okrožja. Proti rešitvi komandanta vojnega okrožja je dopustna pritožba v 15 dneh na poveljstvo divizijske oblasti.